

METODOLOGIJA

UTVRĐIVANJA NAJNIŽE OSNOVNE CIJENE VODNIH USLUGA U FEDERACIJI BOSNE I HERCEGOVINE

I. UVOD

Metodologija utvrđivanja najniže osnovne cijene vodnih usluga u Federaciji Bosne i Hercegovine (Metodologija) treba da stvori osnovne preduslove kojim se treba omogućiti otklanjanje postojećih prepoznatih nedostataka u radu komunalnih preduzeća (KP) u segmentu koji se odnosi na pružanje vodnih usluga, te da pomogne da se pristup ovim uslugama osigura za sve građane na održiv način u Federaciji Bosne i Hercegovine (FBiH). Primjena Metodologije predstavlja **ispunjavanje preduslova koje je neophodno za osiguranje dalje finansijske podrške međunarodnih razvojnih partnera u modernizaciji vodnih usluga u BiH.**

U praktičnom smislu Metodologija treba da obezbijedi jednak pristup utvrđivanju pojedinačnih cijena za vodne usluge, koja postepeno treba omogućiti poboljšanje uslova rada i poslovanja KP-a, unapređenje kvaliteta isporučenih usluga građanima i osigurati ekonomsku održivost vodnih usluga.

Metodologija je pripremljena u skladu sa međunarodnim principima za oblast vodnih usluga i Okvirnom direktivom o vodama EU (WFD). Utvrđivanjem minimalne cijene vodnih usluga planira se ekonomsko regulisanje i dostizanje optimalnog upravljanja sektorom vodnih usluga u narednih deset (10) godina od početka njene primjene, kako bi se pripremila provedba vodno-komunalnih direktiva EU i kapitalno investiranje u sektor vodosnabdijevanja, odvodnje i prečišćavanja otpadnih voda, a sve uz poštivanje principa priuštivosti za stanovništvo. Metodologijom se ujedno transponiraju odredbe člana 9. WFD u ovom sektoru.

Jedinstvena Metodologija je neophodna zbog činjenice da u FBiH nema jedinstvenog propisa, na osnovu kojeg bi se sistemski ujednačila trenutna izrazita fragmentiranost i neujednačenost propisa kojim se reguliše utvrđivanje cijene vodnih usluga. Ova kategorija vodnih usluga je više socijalna nego ekonomska kategorija i kao takva ne omogućava dugoročno održivost za stanovništvo i druge korisnike čak ni u dosadašnjem obimu. Također, unapređenje infrastrukture za pružanje ovih usluga i njeno adekvatno održavanje su potpuno ograničeni. Dodatno treba naglasiti potrebne velike kapitalne investicije u vodno-komunalni sektor (koji učestvuje sa 54% troška aproksimacije ukupnog sektora okoliša), a naročito finansijski i implementacijski najzahtjevniju direktivu o sakupljanju i prečišćavanju urbanih otpadnih voda.

Obaveza ekonomskog regulisanja cijena vodnih usluga proizlazi i iz zahtjeva realizacije tekućih i planiranih kapitalnih projekata iz oblasti vodno-komunalnih direktiva EU, čiju

implementaciju odobrava Vlada Federacije Bosne i Hercegovine (Vlada Federacije BiH) kroz usvajanje:

- Planova upravljanja vodama za vodno područje rijeke Save i vodno područje Jadranskog mora u FBiH,
 - Programa javnih investicija (PJI FBiH/BiH) i
 - SSPP liste projekata za sektor okoliša u FBiH/BiH,
- i predstavlja preduslov za osiguranje buduće kreditne i grant podrške infrastrukturnim projektima.

U toku 2013. godine UNDP je, u suradnji s državnim, entitetskim, kantonalnim i lokalnim vlastima, pripremio analizu mogućnosti uspostave regulatornog okvira za tarifne strukture vodnih usluga, te kasnije i nacrt metodologije za određivanje cijena u ovom sektoru u Bosni i Hercegovini. Nacrt je prošao dugi put izmjena i prilagodbi na temelju javnih rasprava i rada Radne grupe za pripremu nacrta Uredbe o metodologiji. Metodologija je usvojena i primjenjuje se u 16 jedinica lokalne samouprave u BiH, od kojih je devet (9) iz FBiH, koje su sudjelovale u prvoj fazi MEG projekta.

a) Predmet

Ova Metodologija se odnosi na određivanje najniže cijene vodnih usluga, odnosno na vodosnabdijevanje, odvodnju i prečišćavanje urbanih otpadnih voda. Metodologijom se utvrđuju:

- a) uslovi za primjenu;
- b) način proračuna cijene vodnih usluga, struktura cijene vodne usluge, vrsta troškova koji se uzimaju u obzir prilikom proračuna cijene vodnih usluga, kao i način njihovog prikaza;
- c) sadržaj i format podataka i izvještaja koji se dostavljaju pri postupku razmatranja cijene vodnih usluga;
- d) popis ključnih pokazatelja uspješnosti vršenja vodnih usluga, zajedno sa prikazom njihovog proračuna, kao i popis ciljnih vrijednosti koje se trebaju postići u tranzicijskom periodu;
- e) sadržaj zahtjeva za utvrđivanjem cijene vodnih usluga, te moguće mehanizme kontrole provedbe Metodologije.

Cijena usluge odvodnje urbanih oborinskih voda može se odrediti Odlukom o odvodnji oborinskih voda jedinice lokalne samouprave (JLS) ili zasebnim Ugovorom o odvodnji oborinskih voda između JLS, odnosno kantona sa operatorom.

b) Ciljevi

Primjena Metodologije treba osiguravati da:

- a) ukupni iznos mjesečnog računa za vodne usluge za prosječno kućanstvo bude prihvatljiv;
- b) je infrastruktura koja se koristi za pružanje vodnih usluga redovno održavana i zamjenjivana, čime se postiže njena trajna održivost;
- c) je pružanje vodnih usluga neprekidno i da voda kojom se snabdijeva stanovništvo zadovoljava sve vrijednosti pokazatelja vode sigurne za piće;
- d) su stvoreni uslovi za investiranje i uredno vraćanje kredita za investicije u infrastrukturu koja se koristi za pružanje vodnih usluga;
- e) su stvoreni uslovi za postupno i potpuno zadovoljenje načela Metodologije;
- f) su korisnici usluga zaštićeni od moguće zloupotrebe monopolnog ili dominantnog položaja pružaoca vodnih usluga (operator);
- g) su stvoreni uslovi za poštivanje važećih kolektivnih ugovora, koji se odnose na oblast vodnih usluga.

c) Pojmovi

1. **Otpadne vode** označavaju sve potencijalno onečišćene tehnološke, sanitarne, oborinske i druge vode koje su

promijenile svoje prirodne, fizičke, hemijske ili biološke osobine a koje su rezultat ljudskih aktivnosti.

2. Pod pojmom **vodne usluge** označavaju se sve usluge koje za domaćinstva, javne ustanove ili bilo koju privrednu aktivnost, osiguravaju:
 - a) zahvatanje, akumuliranje i skladištenje površinske ili podzemne vode, prečišćavanje vode do nivoa kvaliteta vode za piće i distribuciju krajnjim korisnicima;
 - b) prikupljanje i prečišćavanje otpadnih voda putem javnih kanalizacionih sistema, koje se zatim ispuštaju u površinske vode, uključujući i dostavu zahvaćene ili pitke vode drugoj JLS ili njenom KP (drugom operatoru).
3. Pod pojmom **javni kanalizacioni sistem** označava se sistem vodnih objekata kojim se prikupljaju i odvode urbane otpadne vode, a kojim upravlja operator.
4. Pod pojmom **urbane otpadne vode** označavaju se otpadne vode koje su prikupljene javnim kanalizacionim sistemima iz domaćinstava ili mješavinu tih voda sa tehnološkim otpadnim vodama i/ili oborinskim vodama.
5. Pod pojmom **troškovni centar** podrazumijeva se organizacioni dio operatora za koji se odvojeno knjiže svi pripadajući troškovi.
6. **Prosječan broj dana naplate** je broj koji se dobije kada se iznos ukupnih potraživanja od korisnika vodnih usluga na kraju posmatranog perioda podijeli sa prosječnim dnevnim zaduženjem za te vodne usluge u istom periodu.
7. Pod pojmom **procenat naplate** podrazumijeva se broj koji se dobije kada se iznos ukupnih naplata od korisnika vodnih usluga u posmatranom periodu podijeli sa iznosom ukupnog zaduženja za vodne usluge u posmatranom periodu, pomnožen sa 100.
8. Pod pojmom **neprihodovana voda** podrazumijeva se voda koja je proizvedena (zahvaćena i eventualno prerađena za potrebe vodosnabdijevanja), ali nije evidentirana kao isporučena korisnicima usluga, sastoji se od stvarnih i prividnih gubitaka vode u mreži.
9. **Stvarnim gubicima vode u mreži** (fizički gubici) smatraju se curenja vode u mreži.
10. Pod pojmom **prividni gubici vode u mreži** podrazumijeva se razlika između neprihodovane vode i stvarnih gubitaka vode u mreži i odnose se na pogrešna mjerenja, ilegalno korištenje vode i dr.
11. **Infrastrukturni indeks curenja - IIC** predstavlja odnos tekućih stvarnih gubitaka vode u mreži i neizbježnih gubitaka vode u mreži, koji se računaju formulom definisanom od strane Međunarodne asocijacije vodovoda - IWA, prema specifičnim karakteristikama vodovodne mreže.
12. **Korisnik usluga** je svako fizičko ili pravno lice koje koristi bilo koju od vrsta vodnih usluga.
13. **Operator** je javno preduzeće ili drugo pravno lice koje je registrovano za upravljanje vodovodnim i kanalizacionim sistemom i postrojenjem za urbane otpadne vode i pružanje vodnih usluga, odnosno lice kojem je prenijeto takvo ovlaštenje.
14. **Osnivači** javnog komunalnog preduzeća u FBiH su JLS, odnosno kantoni za preduzeća koja su u skladu sa kantonalnim propisima osnovana za pružanje usluga za više JLS.
15. **Stručno tijelo** je neovisno tijelo osnovano na kantonalnom ili nivou JLS, nadležno za prethodnu verifikaciju/ocjenu ispunjenosti zahtjeva operatora za izmjenom cijene vodnih usluga u skladu sa ovom Metodologijom i procedurama preporučenim u Aneksu III ove Metodologije.

Preporuka je da kantonni osnuju zajedničko stručno tijelo koje bi imalo zadatak da prethodno pregleda zahtjev operatora u cilju razmatranja cijene vodnih usluga.

U slučaju da kanton ne osnuje ovakvo stručno tijelo, preporuka je da isto osnuje JLS. Članovi stručnog tijela JLS (najmanje tri člana) trebalo bi da budu lica koja dobro poznaju rad KP i računovodstvene standarde, a jedno lice trebalo bi biti predstavnik korisnika vodnih usluga ili udruženja potrošača ili drugih predstavnika civilnog društva.

II. NAČELA

Metodologija se zasniva na načelima:

- a) **pokrivanja troškova** - odnosi se na formiranje cijene usluge na način da ista uključi sve odnosne troškove samo te vrste usluge, uključujući i pripadajući dio zajedničkih troškova više vrsta usluga. Preduslov za primjenu ovog načela je računovodstveno razdvajanje svih troškova po definisanim troškovnim centrima, gdje svaka vrsta usluge ima odvojeno knjižene odnosne troškove. Obaveza razdvajanja troškova odnosi se pojedinačno na sve usluge u okviru vodnih usluga (vodosnabdijevanje, odvodnja i prečišćavanje otpadnih voda), te na druge komunalne usluge ako ih operator vodnih usluga obavlja;
- b) **priuštivosti** - procjenjuje se najveća moguća cijena koju prosječna porodica koja živi na području JLS može mjesečno platiti iz svojih prihoda i sa prosječnom potrošnjom vode po osobi. Granicom priuštivosti se smatraju sredstva u iznosu od 4% ukupnog prihoda građana u prethodnoj godini iskazanog na nivou prosječne porodice u JLS, koja se mogu izdvojiti za račun takve porodice za ukupne usluge vodosnabdijevanja, odvodnje i tretmana otpadnih voda. JLS vrši proračun visine priuštivosti, a prvi podaci se objavljuju u roku od godinu dana od početka primjene Metodologije. JLS će koristiti zvanične dostupne podatke o prihodima stanovništva za proračun visine priuštivosti, odnosno izvršiti najbolju procjenu prihoda prosječne porodice ako isti nisu zvanično dostupni. U JLS treba se regulisati subvencionisanje ovih usluga socijalno ranjivim korisnicima. JLS ne treba planirati investicione troškove izgradnje infrastrukture u funkciji pružanja vodnih usluga, ako se otplatom ovih troškova kroz cijenu vodne usluge prelazi granica priuštivosti, a ukoliko se odluče za takvu izgradnju. JLS treba subvencionisati u cijelosti iznos troškova izgradnje i rada javne vodno-komunalne infrastrukture iznad granice priuštivosti. JLS može subvencionisati troškove izgradnje javne vodno-komunalne infrastrukture i kada oni ne prelaze granicu priuštivosti;
- c) **korisnik plaća** - se osigurava da troškove nastale zahtjevom korisnika usluga snosi ta grupa korisnika, čime se istovremeno sprječava praksa unakrsnog subvencionisanja jedne kategorije korisnika usluga od strane druge. Izuzeće od primjene ovog načela su stambene jedinice u sastavu zgrada sa jednim ili više zajedničkih brojlara;
- d) **jednakosti** - podrazumijeva da se cijena vode postepeno izjednačava za sve kategorije korisnika usluga, do postizanja iste cijene vodnih usluga. Izuzeće od primjene ovog načela su samo vodovodni sistemi sa gubicima manjim od 20%, gdje se potražnja za vodom ne može u potpunosti zadovoljiti iz postojećih izvora snabdijevanja vodom, kada operator može uvesti odvojene cijene vodnih usluga za potrošače čija

zahtijevana potrošnja izlazi iz okvira postojećih kapaciteta vodovodnog sistema;

- e) **zagađivač plaća** - štetu u okolišu treba sprečavati i otklanjati promovisanjem načela zagađivač plaća, u skladu s načelom održivog razvoja. Osnov ovog načela je finansijska odgovornost pravnog lica čija je djelatnost uzrokovala štetu u okolišu ili njezinu prijetuću opasnost, kako bi se isti potaknuli na usvajanje finansijskih mjera i razvijanje postupaka za smanjivanje rizika od štete u okolišu;
- f) **ekonomske i operativne efikasnosti** - podrazumijeva optimizaciju svih vrsta troškova pružanja vodnih usluga, poboljšanje naplate prihoda, redovno vršenje revizije cijena vodnih usluga i dugoročno postizanje potpunog povrata finansijskih troškova, a da se time ne naruši kvaliteta vodnih usluga. Operativna efikasnost postiže se optimiziranjem i boljim korištenjem ljudskih resursa, energetsom efikasnošću, adekvatnim korištenjem opreme u sistemu i kontrolom neprihodovane vode;
- g) **pravičnosti** - ljudsko pravo na vodu i sanitaciju (odvodnju i tretman urbanih otpadnih voda) je prepoznato, čista voda za piće i sanitacija su ključni za ostvarivanje svih ljudskih prava. JLS trebaju osigurati sigurnu, čistu, dostupnu i priuštivu pitku vodu i sanitaciju za svoje stanovnike;
- h) **ekološke učinkovitosti** - ili načelo očuvanja prirodnih resursa ili ekološke efikasnosti se provodi potrebnim dodacima na cijenu čija bi funkcija bila uticanje na smanjenje potrošnje, a time i smanjenje zahvata vode iz okoliša, kao i uvođenjem naknada koje bi trebale neutralizovati ili smanjiti negativni uticaj na okoliš nastao u toku gradnje ili eksploatacije vodovodnog sistema kao i kanizacionih i sistema tretmana otpadnih voda. Dodaci na cijenu vode trebaju motivisati potrošače da vodu troše racionalno i da prekomjernom potrošnjom ne ugroze postojeće kapacitete.

III. PREDUSLOVI ZA PRIMJENU METODOLOGIJE

a) Računovodstveni preduslovi

Operator primjenjuje Zakon o računovodstvu i reviziji u Federaciji Bosne i Hercegovine ("Službene novine Federacije BiH", broj 15/21) i Pravilnik o kontnom okviru i sadržaju konta za privredna društva ("Službene novine Federacije BiH", broj 81/21) pri izradi kontnog plana i revidira postojeći plan u slučaju da isti nije usklađen sa navedenim propisima. Direktni troškovi se trebaju dodijeliti svakom pripadajućem troškovnom centru.

Operator treba da definiše jasno razdvojene troškovne centre, odnosno omogućava izdvojeno knjiženje troškova, kao i prihoda, usluge vodosnabdijevanja od usluge odvodnje otpadnih voda, kao i od usluge prečišćavanja otpadnih voda, te svih drugih vrsta usluga koje pruža.

Operator treba da osigurava računovodstveno definisana i po vlastitim troškovima (i prihodima) razdvojena najmanje četiri troškovna centra:

- a) **vodosnabdijevanje** (dalje se ovaj troškovni centar može dijeliti na podtroškovne centre (crpljenja, prečišćavanja, distribucije i dr.);
- b) **prikupljanje i odvodnja otpadnih voda** (dalje se ovaj troškovni centar može dijeliti na svoje podtroškovne centre);
- c) **tretman otpadnih voda** (dalje se ovaj troškovni centar može dijeliti na svoje podtroškovne centre);

- d) **zajednički poslovi** (dalje se može dijeliti na podtroškovne centre: uprava, pravni poslovi, računovodstvo i sl.).

Svi troškovi direktno vezani za pojedinu vrstu vodne usluge se knjiže na odgovarajući troškovni centar, i to na najniži odnosni podtroškovni centar koji je definisan.

Knjiženje troškova (indirektnih i prihoda ostalih usluga)

Indirektni troškovi poput troškova računovodstva, uprave i sl. knjiže se na odgovarajućem troškovnom centru zajedničkih poslova, uz određenje ključa (pojedinačnog po vrsti troška ili zbirnog za sve takve troškove) kojim se naknadno vrši redistribucija tih troškova na svaku od pojedinačnih vrsta usluga.

Ukoliko je operator KP koje osim vodnih usluga pruža i druge vrste usluga, ostale usluge se pojedinačno određuju kao osnova za formiranje troškovnih centara.

Vrste troškova vodnih usluga

Svi direktni troškovi svake od pojedinačnih vodnih usluga trebaju se knjižiti isključivo na pripadajuće troškovne centre, po mogućnosti na što nižem nivou, u što spadaju:

- materijalni troškovi;
- troškovi plaća i ostalih primanja zaposlenih i drugih fizičkih lica;
- troškovi proizvodnih usluga;
- amortizacija i troškovi rezervisanja;
- nematerijalni troškovi;
- finansijski rashodi (kursne razlike i kamate na kredite kojima se finansira sanacija, rekonstrukcija i izgradnja/nabavka infrastrukture).

Operator u izračun cijene vodnih usluga neće uzimati izvanredne rashode, niti rashode po osnovu poreza. Izvanredni rashodi nemaju niti direktnu, niti indirektnu povezanost sa stvarnom svrhom poslovanja operatora. To se prvenstveno odnosi na gubitke od prodaje dugotrajne imovine i gubitke od umanjenja vrijednosti potraživanja od kupaca.

Popis i obračun amortizacije stalnih sredstava

U svrhu pravilnog i cjelovitog obračuna iznosa amortizacije nekretnina, postrojenja i opreme kojom se vrše vodne usluge, operator je obavezan uraditi:

- popis nekretnina postrojenja i opreme u skladu sa propisom o računovodstvu i reviziji u Federaciji Bosne i Hercegovine;
- naknadnu procjenu fer vrijednosti, ukoliko se imovina naknadno vrednuje prema modelu revalorizacije;
- u slučaju postojanja indikatora umanjenja vrijednosti, formalnu procjenu nadoknadivog iznosa;
- u slučaju da imovina nije usesena u finansijske izvještaje KP, izvršiti popis i procjenu njene fer vrijednosti u skladu s primjenjivim okvirom finansijskog izvještavanja i njen prijenos u finansijske izvještaje.

Sva stalna imovina mora se evidentirati prema definisanim troškovnim centrima.

Operator koji podnosi zahtjev za reviziju cijena vodnih usluga dužan je pripremiti tranzicioni plan za postepeno uključivanje punog troška amortizacije.

Puni trošak amortizacije potrebno je postepeno uključiti u cijenu vodnih usluga, u periodu do najviše deset (10) godina od početka primjene Metodologije.

b) Plan poslovanja Sadržaj plana

Pored propisanih elemenata plana poslovanja utvrđenih Zakonom o javnim preduzećima u Federaciji Bosne i Hercegovine ("Službene novine Federacije BiH", br. 8/05, 81/08, 22/09 i 109/12), plan poslovanja operatora koji pružaju vodne usluge dodatno treba da sadržava i:

- plan optimizacije broja zaposlenih za trogodišnji period kao i projekciju do kada će se broj zaposlenih koji su angažovani u funkciji pružanja ukupnih vodnih usluga prema Aneksu II ove Metodologije, svesti na ciljnu vrijednost, ovisno o veličini i složenosti infrastrukturnog sistema;
- plan smanjenja i/ili kontrole neprihodovane vode za trogodišnji period kao i projekciju kada će se postotak gubitaka svesti na veličinu poslije koje više nije isplatio dalje smanjivanje, te kada će se infrastrukturni indeks curenja (indeks ILI) svesti na vrijednost manju od 4. prema Obrascu za proračun indeksa ILI iz Aneksa I ove Metodologije;
- plan optimizacije ostalih troškova, gdje je optimizacija moguća primjenom novih tehnologija ili poboljšanim upravljanjem;
- plan unapređenja naplate, ako ista iznosi manje od 95%;
- plan unapređenja mjerenja u mreži;
- plan unapređenja upravljanja sredstvima, uključujući i kompletiranje knjige stalnih sredstava;
- plan kapitalnih ulaganja, ako je odobren za uključivanje u cijenu u skladu sa načelom priuštivosti.

Ključni pokazatelji/indikatorii uspješnosti operatora

Plan poslovanja operatora sadržava vrijednosti za prethodni trogodišnji period (odnosno za cijeli prethodni period pružanja ovih usluga ako je isti kraći od trogodišnjeg perioda), projekcije vrijednosti za najmanje naredni trogodišnji period, te dugoročne ciljane vrijednosti i očekivano vrijeme njihovog dostizanja za slijedeće ključne pokazatelje/ indikatore uspješnosti:

- neprihodovana voda (izraženo u %, preporučena dugoročna ciljna vrijednost 25% ili manje);
- postotak mjerenja potrošača i vodozahvata (izraženo u %, preporučena dugoročna ciljna vrijednost 100%);
- prosječan broj dana naplate (izraženo u broju dana, preporučena dugoročna ciljna vrijednost je 90 dana ili manje);
- postotak naplate (izraženo u %, preporučena dugoročna ciljna vrijednost 96% ili više);
- produktivnost operatora (broj zaposlenih na hiljadu korisnika usluga ili hiljadu priključaka, za sve vodne usluge, prema proračunu maksimalnog broja zaposlenih na kraju ciljnog perioda, ovisno o veličini i složenosti infrastrukturnog sistema);
- pokrivenost operativnih troškova (izraženo u %, preporučena ciljna vrijednost 100%);
- priuštivost usluga (izraženo u %, preporučena vrijednost do najviše 4%).

Instrukcije za proračun vrijednosti pokazatelja/indikatora produktivnosti zaposlenika i maksimalnog broja zaposlenih nalazi se u Aneksu II ove Metodologije.

Operatori trebaju stručnom tijelu, u svrhu utvrđivanja složenosti infrastrukturnog sistema kojim upravljaju, dostaviti tačne podatke i/ili dokumentaciju o karakteristikama sistema shodno parametrima navedenim u Aneksu II ove Metodologije, kao i sve promjene nastale uslijed povećanja obuhvata javnog sistema i vrste usluga, kapitalnih investicija i efikasnosti operatora.

IV. VRSTA I NAČIN PRORAČUNA CIJENE VODNIH USLUGA

Vrste cijene vodnih usluga

Operator preporučuje jednu od vrsta cijene vodnih usluga, o čemu odluku donosi osnivač i to:

- jedinična cijena po m³ vode**, plaćanje prema potrošenoj količini sa fiksnim dijelom cijene;

- b) **blok-rastuća cijena m³ vode**, plaćanje prema potrošenoj količini sa fiksnim dijelom cijene, u funkciji obeshrabrivanja prekomjerne potrošnje u područjima sa proglašenom oskudicom vode i uz obavezno mjesečno očitavanje.

Izjednačavanje cijena vodnih usluga

Operator određuje pojedinačnu cijenu za različite kategorije korisnika usluga i to:

- fizička lica (građani);
- privredni subjekti (privredna društva i obrti);
- javne ustanove i institucije;
- ostali korisnici.

Cijena usluga za svaku od kategoriju navedenih korisnika odnosi se samo na tu kategoriju.

Za javne vodno-komunalne sisteme gdje cijene vodnih usluga nisu izjednačene za sve kategorije korisnika operator treba, uz zahtjev za promjenom cijene vodnih usluga, dostaviti tranzicioni plan izjednačenja cijena za sve kategorije korisnika usluga i u zahtjev uključiti prvi prijedlog izjednačavanja cijene vodnih usluga.

Fiksni dio cijene

Fiksnim dijelom cijene pokriva se dio fiksnih troškova pružanja usluge vodosnabdijevanja korisnika koji ne zavise od količine isporučenih vodnih usluga, i ne uključuje nijedan dio troškova zaposlenih.

Prvi dio iznosa fiksnog dijela cijene određuje se na način da ukupni očekivani priliv pokrije obavezu nastalu po osnovu redovnog i propisanog održavanja korisničkog vodomjera, u iznosu koji odgovara stvarnim troškovima za svaki vodomjer pojedinačno. Osim ovog troška koji se odnosi direktno na korisnika usluga na kojeg se odnosi taj vodomjer, mogu se uključiti i troškovi ugradnje i održavanja zonskih i vodomjera na izvorištu na način da se isti rasporede na sve korisnike usluga i tako pridodaju prethodnom iznosu. U tom slučaju visina ovog fiksnog dijela cijene je određena sa:

Fiksni dio cijene (i) = TZV(i)/Mjes(i) + Post (i) x SumZon

gdje je:

Fiksni dio cijene (i) je iznos fiksnog dijela cijene za konkretnog korisnika usluga (i)

TZV(i) je trošak zamjene i održavanja vodomjera konkretnog potrošača (i)

Mjes(i) je broj mjeseci nakon kojih se dati vodomjer (i) treba zamijeniti

Post(i) je postotak troška zamjene vodomjera koji se odnosi na konkretnog potrošača (i) u sumi troškova zamjene zonskih vodomjera i vodomjera na izvorištima.

SumZon je zbir troškova zamjene i održavanja svih zonskih vodomjera i vodomjera na izvorištima.

Osnivač može odlučiti da se još neki dio fiksnih troškova koji se odnose na uslugu vodosnabdijevanja, eventualno i usluge odvodnje i tretmana otpadnih voda za koje se može pokazati da se ne mogu pokriti iz varijabilnog dijela cijena uključi u fiksni dio cijene korisnika usluga (uvažavajući načela iz ove Metodologije), a u šta spadaju:

- iznos koji odgovara dijelu ili punom iznosu obračunate amortizacije stalnih sredstava koja su u funkciji pružanja vodnih usluga;
- očitanje vodomjera;
- obrađa očitanih podataka;
- testiranje i održavanje kvalitete i ispravnosti vode za piće;

- kontrola kvantitativnih i kvalitativnih karakteristika efluenta i efekata rada postrojenja za tretman otpadnih voda;
- druge vrste fiksnih troškova.

Korištenje priliva ostvarenih po osnovu fiksnog dijela cijene

Prilivi ostvareni po osnovu fiksnog dijela cijene koji se odnose na:

- vodomjere, mogu se koristiti samo u svrhu redovne zamjene ili baždarenja vodomjera;
- amortizaciju infrastrukture, mogu se koristiti samo u svrhu sanacije i rekonstrukcije te infrastrukture ili za otplatu glavnice po kreditima iz kojih su finansirani sanacija i rekonstrukcija te infrastrukture;
- druge svrhe predviđene ovom Metodologijom, i mogu se koristiti samo u te svrhe.

Varijabilni dio cijene vodnih usluga po m³

Varijabilni dio cijene vodnih usluga se izračunava na način da se ukupni izdaci po osnovu direktnih i indirektnih troškova i rashoda koji nisu planirani da budu pokriveni iz fiksnog dijela cijene, uključujući razvojnu komponentu cijene i otplatu kredita za koji je odlučeno da bude uključen u varijabilni dio cijene vodnih usluga, podijele sa količinom vode koja se planira fakturisati krajnjim potrošačima po sljedećoj formuli:

Jedinična cijena po m³ = Predviđeni troškovi djelatnosti (u KM) / Predviđena fakturisana količina vode (u m³) x (1/Napl),

gdje postotak očekivane naplativosti (Nap1) ne smije biti manji od 95% (Nap1≥95%).

Procijenjeni troškovi se odnose isključivo na vrstu vodne usluge za koju se računa jedinična cijena m³. Procjena se vrši na osnovu knjiženih troškova iz prethodnog perioda razdvojenih prema definisanim troškovnim centrima, kao i na osnovu aktivnosti predviđenih poslovnim planom.

Korištenje priliva ostvarenih jediničnom cijenom m³ vode

Prilivi prikupljeni po osnovu ostvarene jedinične cijene m³ su namijenjeni za izmirenje obaveza po izdacima nastalim na osnovu:

- operativnih troškova;
- investicionog održavanja i znavljanja trajnih sredstava;
- kapitalnih investicija, ukoliko su iste uključene u cijenu vodnih usluga.

Trošenje sredstava prikupljenih po ovom osnovu posebno se obrazlažu u finansijskim izvještajima, izdvojeno po operativnim troškovima, troškovima investicijskog održavanja i troškovima kapitalnog investiranja.

Prilivi ostvareni po osnovu dijela cijene koji se odnosi na realno obračunatu amortizaciju na sva stalna sredstva (za investicijsko održavanje) se troše na način određen poslovnim planom, koji uključuje plan i program investicija namijenjenih smanjenju neprihodovane vode i redovne zamjene elemenata infrastrukturnog sistema.

Sredstva prikupljena povećanjem koeficijenata, odnosno razlikom u cijeni dodatne potrošnje blok-rastuće cijene m³ vode, zasebno se evidentiraju i mogu se koristiti samo za aktivnosti osiguranja dodatnih količina vode za piće, i to prije svega na aktivnostima za smanjenje gubitaka.

Nove kapitalne investicije mogu se finansirati iz priliva preduzeća po osnovu ostvarene jedinične cijene m³ samo do iznosa razvojne komponente cijene ili otplate kredita koji je uključen u varijabilni dio cijene odnosno vodne usluge.

V. POSTUPAK RAZMATRANJA PROMJENE CIJENE VODNIH USLUGA

Zahtjev i dokumentacija potrebna za razmatranje i odobrenje cijene

Zahtjev i dokumentacija koja se uz zahtjev operatora dostavlja osnivaču KP u cilju razmatranja cijene vodnih usluga sadrže:

- a) pregled ključnih indikatora poslovanja koji indiciraju potrebu promjene cijene vodne usluge u ciljnom periodu, koji se nalazi u Aneksu IV ove Metodologije;
- b) analizu provedbe prethodnog Plana poslovanja operatora;
- c) plan poslovanja operatora koji, pojedinačno za svaku od vodnih usluga, uključuje:
 - 1) analizu realizovanih prihoda i iskazanih rashoda,
 - 2) stepen naplate fakturiranih usluga,
 - 3) plan stepena naplate usluga za naredni period.
- d) izvještaj o provedenom računovodstvenom razdvajanju troškova i prihoda po troškovnim centrima;
- e) mišljenje stručnog tijela JLS ili kantona u postupku razmatranja nove cijene vodnih usluga, kojim se potvrđuje da su dokumentacija, podaci i prijedlog operatora podneseni u skladu sa ovom Metodologijom.

Struktura predložene cijene

Cijena svake od navedenih vodnih usluga predlaže se kao jedan zbirni iznos, ali i kao pojedinačne stvarne vrijednosti i u postotku u odnosu na ukupnu cijenu, i to kao dio koji se odnosi na:

- a) pokrivanje procijenjenih troškova zaposlenih;
- b) procjenu očekivanih troškova energije;
- c) ostale operativne troškove;
- d) troškove investicionog održavanja;
- e) troškove odobrenih kapitalnih investicija;
- f) sve ostale troškove.

Ova struktura cijene ne uključuje zakonima predviđene poreze i naknade.

Postupak odobrenja cijene vodnih usluga

U cilju razmatranja cijene vodnih usluga operator priprema dokumentaciju i dostavlja je Nadzornom odboru operatora, koji istu provjerava i izvještava operatora o njenoj usaglašenosti sa ovom Metodologijom. Ukoliko se utvrdi da dokumentacija nije pripremljena prema ovoj Metodologiji, ista se vraća operatoru na doradu.

Ukoliko je dokumentacija usaglašena sa ovom Metodologijom i ako je prethodni Plan poslovanja proveden na zadovoljavajući način, ista se proslijeđuje osnivaču KP na usvajanje.

Prije dostave osnivaču preporučuje se da operator obezbijedi pozitivno mišljenje stručnog tijela u skladu sa procedurom iz Aneksa III ove Metodologije. Ukoliko stručno tijelo dostavi negativno mišljenje, dokumentacija dopunjena na osnovu mišljenja stručnog tijela dostavlja se Nadzornom odboru operatora na ponovno postupanje.

Osnivač razmatra zahtjev operatora u roku od 90 dana od dana podnošenja zahtjeva.

Osnivač može od operatora jednom zatražiti dopunu zahtjeva u roku od najviše 30 dana od dana prijema zahtjeva, ako utvrdi da zahtjev operatora nije usklađen sa odredbama ove Metodologije i uz detaljno obrazloženje zahtjeva za dopunu.

Po dostavljanju zahtjeva za dopunu, operator je dužan u roku od 15 dana od dana prijema istog osnivaču i stručnom tijelu dostaviti odgovor i dokumentaciju.

Po prijemu odgovora i dokumentacije stručno tijelo, ako je isto formirano, je dužno u roku od 15 dana od dana prijema istih dostaviti svoje mišljenje operatoru i osnivaču.

Osnivač dopunjen zahtjev operatora razmatra u roku od 30 dana od dana podnošenja dopune zahtjeva i u tom roku odlučuje o cijeni vodne usluge.

Primjena metodologije

Preporučuje se:

- da se ova Metodologija primjenjuje za sljedeće operatore registrovane u FBiH:
 - a) javna komunalna preduzeća čiji su osnivači ili vlasnici JLS ili kanton;
 - b) KP i druga javna preduzeća koja pružaju vodne usluge direktnim korisnicima regionalno;
 - c) druga pravna lica kojima je odlukom JLS dato pravo na upravljanje vodovodnim i/ili kanalizacionim sistemima koji pokrivaju uslužno područje sa više od 6.000 stanovnika, ili ako zahvaćaju ukupnu količinu vode veću od 900 m³/dan.
- da za sve javne vodno-komunalne sisteme gdje cijene vodnih usluga nisu izjednačene za sve kategorije korisnika, osnivači provedu izjednačavanje cijene u roku od pet (5) godina od dana usvajanja prve cijene usluge izračunate po ovoj Metodologiji.
- vlasnicima javnih vodno-komunalnih sistema ili osnivaču javnog operatora da osiguraju preduslove za postizanje optimalne produktivnosti javnih operatora prema proračunu maksimalnog broja uposlenih iz Aneksa II ove Metodologije, u roku od deset (10) godina.
- JLS da proračun visine priuštivosti vrše svake tri godine, a po potrebi i ranije.

Radi lakše primjene izradit će se detaljnije smjernice za korištenje Metodologije.

Aneksi Metodologije

Prilozi ovoj Metodologiji su slijedeći aneksi, koji čine njen sastavni dio:

- a) Aneks I - Obrazac za proračun indeksa ILI;
- b) Aneks II - Proračun indikatora produktivnosti operatora;
- c) Aneks III - Procedura ocjene usaglašenosti prijedloga izračuna cijene vodnih usluga sa Metodologijom;
- d) Aneks IV - Pregled ključnih indikatora poslovanja operatora.

ANEKS I - OBRAZAC ZA PRORAČUN

INFRASTRUKTURNOG INDEKSA GUBITAKA - "ILI"

Infrastrukturni indeks gubitaka (Infrastructure Leakage Index – ILI) je ključni pokazatelj kojeg su definisale IWA (International Water Association – Međunarodna asocijacija za vodu) i AWWA (American Water Works Association – Američko udruženje vodovoda). On predstavlja odnos između aktuelnih godišnjih stvarnih gubitaka i neizbježnih godišnjih stvarnih gubitaka, tj. opisuje koliko puta u vodovodnom sistemu više curi voda nego što se ne može izbjeći.

Ovo je danas u svijetu najvažniji indikator za mjerenje gubitaka u mreži, ali njegov proračun zahtijeva dovoljno tehničko znanje zaposlenika u vodovodu o načinu proračuna vodnog bilansa, kao i provođenje potrebnih mjerenja. Ipak, potrebno je naglasiti da je bez takvog znanja nerealno očekivati smanjenje gubitaka i zato je ovaj pokazatelj potrebno uvoditi u praksu BiH vodovoda, naviklih da neprihodovanu vodu izražavaju samo u postotcima.

Formula za računanje vrijednosti ILI je dana sa:

$$ILI = CARL / UARL$$

Pri tome su CARL (Current Annual Real Losses) Aktualni godišnji stvarni gubici, te UARL (Unavoidable Annual Real

Losses) Neizbježni stvarni gubici, također definisani od strane IWA i AWWA.

CARL predstavlja stvarnu vrijednost curenja vode u cjevovodu, tj. zapreminu vode koja iscuri kroz sve vrste fizičkih kvarova u sistemu, uključujući npr. i preljeve na rezervoarima, izražavaju se u jedinicama l/priklj./dan (litara po priključku na dan). Računa se prilikom proračuna vodnog bilansa, na osnovu mjerenja u mreži uključujući i noćna mjerenja, kada se najveći dio "potrošnje" vode odnosi na curenja u mreži. Može se reći da je formula za proračun dana sa:

$CARL = \text{ukupna godišnja curenja u mreži} / \text{broj priključaka} / 365$

UARL predstavlja referentnu vrijednost najniže moguće vrijednosti curenja vode u cjevovodu (pri korištenju najnovijih

tehnoloških dostignuća za smanjenje gubitaka), također se izražava u jedinicama l/priklj./dan (litara po priključku na dan). Formula za proračun je:

$$UARL = (18 \times Lm + 0,8 \times Nc + 25 \times Lp) \times P$$

gdje je:

Lm: dužina cjevovoda u mreži (km)

Nc: ukupni broj priključaka u sistemu,

Lp: ukupna dužina priključnih cijevi kroz privatne posjede,

P: prosječna vrijednost pritiska u sistemu (m).

Vrijednost indikatora ILI određuje jednu od 4 definisane klase uspješnosti KP, pri čemu je prepoznata potreba različite klasifikacije za razvijene i nerazvijenezemlje (dvostruko su veće granice klasa za nerazvijene zemlje).

Ta je klasifikacija prikazana narednom tablicom:

KATEGORIJE USPJEŠNOSTI:		ILI	Litara po priključku na dan				
			Prosječan pritisak/tlak u mreži:				
			10 m	20 m	30 m	40 m	50 m
RAZVIJENE ZEMLJE	A	1 - 2		<50	<75	<100	<125
	B	2 - 4		50-100	75-150	100-200	125-250
	C	4 - 8		100-200	150-300	200-400	250-500
	D	>8		>200	>300	>400	>500
NERAZVIJENE ZEMLJE	A	1 - 4	<50	<100	<150	<200	<250
	B	4 - 8	50-100	100-200	150-300	200-400	250-500
	C	8 -16	100-200	200-400	300-600	400-800	500-1000
	D	>16	>200	>400	>600	>800	>1000

ANEKS II - PRORAČUN INDIKATORA

PRODUKTIVNOSTI OPERATORA

$$MBU = \max (Np \times Kps \text{ ili } Ns \times Kns) + Kt \times Nupov + Kwp \times Nwp + Npk \times Kk (1)$$

(zaokruženo, bez decimalnih mjesta)

MBU – maksimalan broj uposlenih kod javnog operatora vodovoda, kanalizacije i tretmana otpadnih voda, na kraju ciljnog perioda (10 godina)

Np – broj priključaka vodovodnog sistema (VS) u nadležnosti javnog operatora, u '000

Kps – koeficijent složenosti sistema u odnosu na broj priključaka

Ns – broj stanovnika na vodovodnom sistemu, u '000

Kns – koeficijent složenosti sistema u odnosu na broj stanovnika

Kt – koeficijent za tretman urbanih otpadnih voda prema tablici u nastavku

Nupov - izgrađeni kapacitet UPOV-a (uređaj za pročišćavanje otpadnih voda) izražen u broju ekvivalentnih stanovnika (ES), u '000

Kwp – koeficijent za prečišćavanje pitke vode prema tablici u nastavku,

Nwp – broj stanovnika koji se snabdijeva sa klasičnog postrojenja za pitku vodu (u '000)

Ns (u '000)	3 - 6	6 - 12	12 - 25	25 - 50	50-100	100-150	150-200	> 200
Kp	1.35	1.30	1.25	1.20	1.15	1.10	1.05	1.00
Kt i Kwp	0.50	0.40	0.35	0.30	0.25	0.20	0.15	0.10

Npk – broj priključaka kanalizacionog sistema u nadležnosti javnog operatora gdje ne

postoji priključak vodovodnog sistema u nadležnosti javnog operatora, u '000

Kk – koeficijent složenosti sistema u odnosu na broj priključaka samo na javni sistem

odvodnje otpadnih voda (a gdje nema priključaka vodovodnog sistema u nadležnosti javnog operatora)

$$Kns = Kp + Ks$$

Kp – koeficijent produktivnosti prema tablici u nastavku,

Ks – koeficijent složenosti sistema prema tablici u nastavku,

$$Kk = 2$$

Napomene:

- ovaj proračun ne koristi se za regionalne operatore koji vrše samo isporuku vode javnim operatorima vodovoda i kanalizacije.
- Kt se primjenjuje samo za UPOV-e kapaciteta najmanje 3.000 ES.
- preduzeće bira izračun ukupnog broja uposlenih po Np ili Ns, što je za njega povoljnije ¹.
- za koeficijente Kt iz naredne tablice posmatra se Ns kao broj stanovnika priključenih na UPOV, a za Kwp iz tablične vrijednosti posmatra se Ns kao broj stanovnika koji se snabdijeva sa klasičnog postrojenja za pitku vodu.

¹ Obzirom na procese depopulacije u nekim dijelovima FBiH, kada brojni kućni priključci nemaju nikakvu potrošnju u toku većeg dijela godina, te da operator zadržava obavezu održavanja mreže i tih priključaka, u tim sredinama se može

očekivati da je maksimalan broj uposlenih kod javnog operatora bolje računati koristeći Np.

Np (u '000)	2 - 4	4 - 8	8 - 16	16 - 32	32 - 50	> 50
Kps	4	3.9	3.8	3.7	3.6	3.5

Složenost sistema	Jednostavni sistemi	Manje složeni	Srednje složeni	Složeni sistemi
Ks	0.00	0.10	0.20	0.30

Koeficijenti složenosti javnog sistema vodovoda i sanitacije
– **Ks** iznose:

Jednostavni sistemi: 0

Manje složeni: 0.1

Srednje složeni: 0.2

Složeni sistemi: 0.3

za sve javne sisteme koji snabdijevaju preko 6.000 stanovnika ili isporučuju $\geq 900 \text{ m}^3/\text{dan}$.

Koeficijent složenosti (Ks) se dobiva na osnovu podataka parametara složenosti javnih sistema, na osnovu proračunskog ks: umnoška kolona k2 (broj PS na VS), k3 (broj vodozahvata i bunara) i k7 (dužina cjevovoda $\geq \text{DN}150$), podijeljen sa k1 (broj stanovnika na VS).

Proračunski

$$ks = \frac{k2 \times k3 \times k7}{k1}$$

Ks se u konačnici usvaja u iznosu:

"0", za proračunski ks u vrijednosti 0.00-0.05 (jednostavni sistemi);

"0.1", za proračunski ks u vrijednosti 0.051-0.15 (manje složeni sistemi);

"0.2", za proračunski ks u vrijednosti 0.151-0.25 (srednje složeni sistemi);

"0.3", za proračunski ks u vrijednosti ≥ 0.251 (složeni sistemi).

Napomene:

- Proračunata vrijednost MBU formulom (1) se za javnog operatora vodovoda, kanalizacije i tretmana otpadnih voda, koji snabdijeva manje od 6.000 stanovnika i zahvata više od $900 \text{ m}^3/\text{dan}$, uvećava za 1.
- Za zaposlenika/cu postojećeg javnog operatora koji je angažovan/a na pružanju više vrsta usluga, procjenjuje se udio njegovog/njenog radnog vremena za svaku od tih usluga i u tom omjeru se i vodi kao broj zaposlenih lica. Npr. ako zaposlenik/ca radi 50% radnog vremena na pružanju usluga vodosnabdijevanja, a drugih 50% na pružanju usluga odvodnje krutog otpada, računa se za potrebe proračuna indikatora produktivnosti operatora kao pola zaposlenog lica.

ANEKS III - PROCEDURA OCJENE USAGLAŠENOSTI PRIJEDLOGA IZRAČUNA CIJENA VODNIH USLUGA

Pregled kompletnosti dostavljene dokumentacije:

Da li dostavljena dokumentacija u cilju razmatranja cijene vodnih usluga uključuje:

- Analizu provedbe važećeg poslovnog plana operatora koji pruža vodne usluge za prethodni period **DA / NE**
- Važeći plan poslovanja operatora koji pruža vodne usluge, koji uključuje Analizu provedbe prethodnog plana rashoda i priliva, pojedinačno za svaku od vodnih usluga koje se pružaju, kao i plan rashoda i priliva za naredni relevantni period (preporučuje se ne duži od jedne godine), pojedinačno za svaku od vodnih usluga koje se pružaju **DA / NE**

- Izvještaj o provedenom računovodstvenom razdvajanju troškova po troškovnim centrima **DA / NE**

Odgovori na sva pitanja trebaju biti DA, u suprotnom se dokumentacija vraća predlažaću na dopunu.

Pregled sadržaja dostavljene dokumentacije:

Izvještaj o provedenom računovodstvenom razdvajanju troškova i prihoda po troškovnim centrima, koji sadrži i finansijske izvještaje koji se dostavljaju nadležnim tijelima (izdvojeno po operativnim troškovima, troškovima investicijskog održavanja i troškovima kapitalnog investiranja), treba pregledati da li ispunjava naredne uslove, propisane odredbama ove Metodologije:

- Da li je operator definisao jasno razdvojene troškovne centre i time omogućio izdvojeno knjiženje troškova, kao i prihoda, usluge vodosnabdijevanja od usluge odvodnje otpadnih voda, kao i od usluge prečišćavanja otpadnih voda, te svih drugih vrsta usluga koje takav operator pruža **DA / NE**
- Da li su iskazani troškovi poslovanja iz prethodnog perioda, koji se obavezno dostavljaju kao dio dokumentacije dostavljene u cilju razmatranja cijene vodnih usluga, razvrstani po svakom definisanom troškovnom centru, te jesu li knjiženi direktno na odgovarajući troškovni centar, i to na najniži odnosni podtroškovni centar koji je definisan **DA / NE**
- Da li su indirektni troškovi poput troškova računovodstva, uprave i sl. knjiženi na odgovarajućem troškovnom centru zajedničkih poslova, te da li je definisan ključ (pojedinačno po vrsti troška ili zbirno za sve takve troškove) kojim se naknadno vrši redistribucija ovih troškova na svaku od pojedinačnih vrsta usluga **DA / NE**
- Ako je operator KP koje osim vodnih usluga pruža i druge vrste usluga, da li su formirani odnosni troškovni centri za ostale usluge pojedinačno i da li su njihovi odnosni troškovi i prihodi knjiženi zasebno, na tako formirane troškovne centre **DA / NE**
- Da li je operator napravio popis svih stalnih sredstava i periodičnu procjenu tekuće vrijednosti, odnosno revalorizaciju ako je stalno sredstvo knjiženo, kao i vanknjižnu procjenu prema stvarnim cijenama na tržištu, ako sredstvo iz bilo kojeg razloga nije evidentirano u knjizi stalnih sredstava **DA / NE**
- Da li je operator pripremio tranzicioni plan za postepeno uključivanje punog troška amortizacije iz prethodne tačke u cijenu vodnih usluga, te da li je taj plan uokviren u najviše deset (10) godina **DA / NE**
- Da li su prilivi prikupljeni po osnovu fiksnog dijela cijene zasebno knjiženi i sredstva ovim putem prikupljena korištena samo za definisane svrhe, da li je takav trošak posebno obrazložen u finansijskim izvještajima **DA / NE**
- Da li su prilivi prikupljeni po osnovu obračuna punih troškova amortizacije trošeni isključivo na investiciono održavanje i funkcionisanje sistema na koji se cijena odnosi **DA / NE**

- Da li su prilivi prikupljeni po osnovu ostvarene jedinične cijene m³ vode zasebno knjiženi, te da li su tako prikupljena sredstva korištena samo za svrhe za pokrivanja operativnih troškova, investicionog održavanja i kapitalnih investicija, da li je takav trošak posebno obrazložen u finansijskim izvještajima **DA / NE**
- Da li su prilivi ostvareni po osnovu dijela cijene koji se odnosi na realno obračunatu amortizaciju na sva stalna sredstva (za investiciono održavanje) trošeni isključivo na način određen poslovnim planom, koji uključuje plan i program smanjenja neprihodovane vode te redovne zamjene elemenata infrastrukturnog sistema **DA / NE**

Odgovori na sva pitanja trebaju biti DA, u suprotnom se dokumentacija vraća predlagачu na dopunu.

Dokument analize provedbe važećeg poslovnog plana operatora za prethodni period, kao i važeći plan poslovanja operatora, treba pregledati da li ispunjavaju naredne uslove, zahtijevane ovom Metodologijom:

- Da li plan poslovanja koji je dostavio operator sadrži:
 - Plan optimizacije broja zaposlenih za naredni period, dodatno sa tranzicionim planom i projekcijom kada će se broj zaposlenih koji su angažirani u funkciji pružanja ukupnih vodnih usluga, svesti na preporučenu ciljnu vrijednost, ovisno o veličini i složenosti infrastrukturnog sistema **DA / NE**
 - Plan smanjenja i/ili kontrole neprihodovane vode za naredni period, dodatno sa projekcijom kada će se postotak gubitaka svesti na veličinu poslije koje više nije isplatio dalje smanjivanje, te kada će se infrastrukturni indeks curenja (indeks ILI) svesti na vrijednost manju od 4 **DA / NE**
 - Plan optimizacije ostalih troškova, gdje je optimizacija moguća primjenom novih tehnologija ili poboljšanim upravljanjem **DA / NE**
 - Plan unapređenja naplate, ako ista iznosi manje od 95% **DA / NE**
 - Plan unapređenja mjerenja u mreži **DA / NE**
 - Plan unapređenja upravljanja sredstvima, uključujući i kompletiranje popisa svih stalnih sredstava i procjene tekuće nabavne vrijednosti **DA / NE**
 - Plan kapitalnih ulaganja, ako je odobren za uključivanje u cijenu u skladu sa načelom priuštivosti **DA / NE**
 - Analizu provedbe prethodnog plana rashoda i priliva, pojedinačno za svaku od vodnih usluga koje se pružaju **DA / NE**
 - Plan rashoda i priliva za naredni relevantni period (preporučuje se ne duži od jedne godine), pojedinačno za svaku od vodnih usluga koje se pružaju **DA / NE**
- Da li plan poslovanja koji je dostavio operator sadrži vrijednosti za prethodne tri godine (odnosno za cijeli prethodni period pružanja ovih usluga ako je isti kraći od tri godine), kao i projekcije vrijednosti za najmanje naredne tri

godine, te dugoročne ciljne vrijednosti i očekivano vrijeme njihovog dostizanja za sljedeće ključne pokazatelje/indikatore uspješnosti:

- Neprihodovana voda (izraženo u %, preporučena dugoročna ciljna vrijednost 25% ili manje) **DA / NE**
- Postotak mjerenja potrošača i vodozahvata (izraženo u %, preporučena dugoročna ciljna vrijednost 100%) **DA / NE**
- Prosječan broj dana naplate (izraženo u broju dana, preporučena dugoročna ciljna vrijednost je 90 dana ili manje) **DA / NE**
- Postotak naplate (izraženo u %, preporučena dugoročna ciljna vrijednost 96% ili više) **DA / NE**
- Produktivnost operatora (broj zaposlenih na hiljadu korisnika usluga, za sve vodne usluge), prema proračunu maksimalnog broja zaposlenih na kraju ciljnog perioda ovisno o veličini i složenosti infrastrukturnog sistema **DA / NE**
- Pokrivenost operativnih troškova (izraženo u %, preporučena ciljna vrijednost 100%) **DA / NE**
- Priuštivost usluga (izraženo u %, preporučena vrijednost do najviše 4%) **DA / NE**

Odgovori na sva pitanja moraju biti DA, u suprotnom se dokumentacija vraća predlagачu na dopunu.

Pregled proračuna cijena:

- Da li se dostavljena dokumentacija u cilju razmatranja cijene vodnih usluga odnosi na sve odabrane kategorije korisnika usluga iz Metodologije **DA / NE**
- Da li dostavljena dokumentacija sadrži tranzicioni plan i krajnji rok za izjednačavanje cijena za sve kategorije korisnika usluga u roku od 5 (pet) godina **DA / NE**
- Da li je iznos fiksnog dijela cijene određen na način da ukupni očekivani priliv ovim putem pokrije troškove redovnog i odgovarajućom regulativom propisanog održavanja korisničkog vodomjera, u iznosu koji odgovara stvarnim troškovima za svaki vodomjer pojedinačno, te dodatno i troškove ugradnje i održavanja zonskih i vodomjera na izvoru **DA / NE**
- Ako je još neki dio fiksnih troškova koji se odnose na uslugu vodosnabdijevanja ili usluge sanitacije i prečišćavanja otpadnih voda uključen u fiksni dio cijene, da li je dostavljena i odnosna dokumentacija o takvom proračunu fiksnog dijela cijene **DA / NE**
- Da li je iznos jedinične cijena po m³ određen na način da ukupni očekivani priliv ovim putem pokrije sve procijenjene troškove koji se direktno i indirektno odnose na bilo koju od vodnih usluga, a koji ne uključuju troškove koji se pokrivaju iz fiksnog dijela cijene **DA / NE**

Odgovori na sva pitanja moraju biti DA, u suprotnom se dokumentacija vraća predlagачu na dopunu.

Ako su odgovori na sva pitanja **DA, potvrđuje se usaglašenost prijedloga izračuna cijena vodnih usluga sa odredbama ove Metodologije.**

**ANEKS IV - PREGLED KLJUČNIH INDIKATORA POSLOVANJA OPERATORA
PRI RAZMATRANJU PROMJENE CIJENE VODNE USLUGE**

Operator:

Općina/Grad/Kanton:

	1. god. Početna	2. Planirano za	3. 2024	4. 2024	...	10. Ciljani period 2031	11. 2032
Indikatori cijene vodne usluge / godina	2022	2023	2024	2024	...	2031	2032
Cijena vodne usluge (KM/m ³)							
Ukupno volumetrijski dio							
Vodosnabdijevanje (KM/m ³)							
Odvodnja urbanih otpadnih voda (KM/m ³)							
Tretman urbanih otpadnih voda (KM/m ³)							
Fiksni dio cijene (KM)							
% stvarno potrebne amortizacije obračunat u cijeni						100%	
% stvarno potrebne amortizacije prikupljen i utrošen za svrhe redovnog znavljanja infrastrukture							
% izjednačenja cijena za fizička i pravna lica					100%		
Produktivnost zaposlenih (broj zaposlenih / '000 korisnika usluga ili / '000 priključaka)	Početno stanje					100%	
% učešća kredita u ukupnoj cijeni							
% priuštivosti važeće cijene							
% pokrivenosti operativnih troškova							
% mjerenja potrošača							
Prosječan broj dana naplate							
% ukupnih gubitaka u VS (dugoročni cilj je 25% ili manje)	Npr. 61%					Npr. 41%	itd.
Status definisanosti i izgrađenosti ² zona mjerenja (Status DMA - District Metering Areas)						100%	
Dodatni ili indikatori po procjeni potrebe lokalne samouprave							

² Izgrađenost zone mjerenja podrazumijeva postojanje zatvarača i zonskih vodomjera na svim ulazima i izlazima iz te zone, koji se redovno očitavaju.